

Viðbrögð við pistlinum Erum við á réttri leið?

Már Vilhjálmsson

Menntaskólanum við Sund

Atli Harðarson er einn þeirra manna sem hefur lag á því að skoða hlutina frá öðrum hliðum en flestir og hann kann að spyrja spurninga. Þessi eiginleiki hans og víðtæk þekking hans á skólamálu er ástæða þess að þegar hann talar er hlustað. Grein hans þar sem spurt er hvert íslenskir framhaldsskólar stefna er ágætt innlegg í rökræður um þær breytingar sem orðið hafa á íslensku skólakerfi og eru að verða á framhaldsskólum hér á landi.

Það er rétt hjá Atla að umræður um einstaklingsmiðað nám hafa orðið sífelld háværing síðustu árin og í tengslum við þá umræðu hefur margt verið sagt og ritað um hlutverk skóla í samfélaginu og þá ekki síst þjónustuhlutverk þeirra. Því er ekki að neita að kröfur samfélagsins til skóla hafa aukist mikið undanfarna áratugi enda eru þeir ekki lengur aðeins fyrir útvalda. Þróunin hefur orðið sú með breyttu samfélagi að auknar kröfur hafa verið gerðar um uppeldishlutverk skólanna. Það er því ekkert óeðlilegt að hlutverk skóla hafi breyst og muni breytast enn frekar í náinni framtíð. Þetta þýðir ekki að skólar eigi að laga sig að fullu að þörfum eða óskum nemenda. Það er rétt hjá Atla að hluti af þeim lærdómi sem nemendur tileinka sér í skólum er að laga sig að þeim lögum sem gilda í ríki menningar, vísinda, tækni og mannlegra verðmæta. Á hitt ber að líta að það er ekki síður hlutverk skóla að kenna og þjálfva nemendur í gagnrýninni hugsun þannig að þeir geti sjálfir lagt mat á menn og málefni, spurt gagnrýninna spurninga

og metið og vegið gögn til að byggja á eigin skoðanir. Það fer ekki á milli mála að full þörf er á því að efla þennan þátt í skólastarfinu.

Atli skiptir hlutverkum menntunar á framhaldsskólastigi í fjóra flokka; einkalíf manns, atvinnulíf, þjóðfélag og mannkyn og veröldina. Eflaust má deila um réttmæti svona skiptingar en í megindráttum stenst hún. Hlutverk skóla er margþætt en skilgreiningar á því hlutverki eru oft afar almennar og lítt leiðbeinandi fyrir skólana. Samfara aukinni áherslu á einstaklingsmiðað nám hefur verið vaxandi þrýstingur á að skólar sinni í ríkari mæli en áður þáttum í þroska einstaklinga sem eru á hinu gráa svæði milli uppeldis og menntunar. Það er skólanna að setja sér leikreglur þar sem hugað er að námsumhverfi, gæðum menntunar, möguleikum til náms og jafnræði við afgreiðslu mála. Skólarnir hafa þá ábyrgð núna og eru ágætlega í stakk búnir til þess að rækja þetta hlutverk sitt með sóma. Engu að síður er nauðsynlegt að frá æðri stigum stjórnsýslunnar komi skýrar leiðbeiningar um grundvallarviðmið og þar sé til staðar virkt eftirlitskerfi með gæðum skólastarfs. Nýtt kerfi er sniðið að þeirri staðreynd að í framhaldsskólann sækir nú meirihluti allra í hverjum árgangi. Hinn hefðbundni skóli þar sem aðaláherslan er á hópkenndu og fjölda kennslustunda dugar ekki sérlega vel í því umhverfi. Áherslan á að verða á nemandann og hvernig hann lærir. Það þýðir á engan hátt að gefið sé í skyn að slaka megi

á námskröfum og námsmati. Hættan á þeirri þróun er þó til staðar og því er ábyrgð skóla á gerð vandaðrar skólanámskrár afar mikil. Jafnframt má fullyrða að nýtt fyrirkomulag kallar á mun skilvirkara eftirlit með skólastarfi. Með nýju kerfi er boðað virkara gæðaftirlit og styrking ráðgjafar í framhaldsskólum.

Fjölmargir hafa viðrað þá skoðun sína að möguleg stytting framhaldsskólans muni leiða til þess að nemendur fái lakari menntun og verði því ekki eins hæfir til að takast á við lífið. Atli færir nokkur rök fyrir mikilvægi almennrar menntunar sem öll eru góð og gild. Hitt nefnir hann ekki, að sýnt hefur verið fram á að lítið sambengi er á milli lengdar skólagöngu til stúdentsprófs og árangurs. Nýting tíma, uppbygging náms, stuðningur, virkt eftirlit og síðast en ekki síst góðir kennarar skipta þar meira máli en lengd náms ein og sér.

Atli bendir á að samkeppni á milli skóla hafi farið vaxandi undanfarin ár. Þetta er rétt, samkeppnin hefur aukist, en það er mikil einföldun að halda því fram að hún sé fyrst og fremst keppni um fjármuni úr ríkissjóði. Eftirlit með skólastarfi hefur aukist mikið undanfarin ár. Þetta hefur orðið til þess að starf kennarans og skólanna er mun sýnilegra en áður. Við það hefur skipulag batnað, námsmat og námskröfur eru betur samræmdar og nemendur hafa í flestum skólum tækifæri til að láta í ljós álit sitt á kennslunni auk þess sem starfsfólki skóla gefst nú kostur á að lýsa álitu sínu á skipulagi skólans og stjórnun hans. Að mínu mati hefur þetta leitt til þess að samkeppni skóla nær orðið til mun fleiri sviða. Skólar keppa um gott starfsfólk og þeir keppast um að vera með skilvirkt kerfi og bjóða upp á sem bestar aðstæður til náms þannig að ólíkir nemendur geti sem flestir gert sitt besta. Keppni um fjármagn úr ríkissjóði er léttvæg í þessu sambengi því um fjölda ársnemenda er samið fyrirfram við ráðuneytið. Það sem helst er gagnrýnisvert við þær reglur sem reiknilíkaníð styðst við er að þar er ekki tryggt að greitt sé fyrir alla nemendur sem samkomulag er um að hefji nám við skólann og ætlaður innbyggður hvati í reiknilíkaninu, til að draga úr brotthvarfi frá námi, hefur engan

vegin skilað sínu hlutverki.

Ný lög um framhaldsskóla færa stærstan hluta ákvörðunarvalds um nám og námsframboð til skólanna. Í undirbúningi laganna var lögð ofuráhersla á að auka veg iðn- og starfsnáms en lítið fór fyrir markmiðum um hvert stefna skyldi á sviði bóknáms. Önnur grein nýrra framhaldsskólalaga, sem fjallar um hlutverk framhaldsskóla, stendur ein og óstudd án tengingar við markmið. Það verður því hlutverk skólanna sjálfra að móta stefnuna og vonandi munu þeir fá stuðning Menntamálaráðuneytisins í þeirri vinnu. Grein Atla er þarft innlegg og mikilvæg ábending um það að enn er fjölmörgum spurningum ósvarað sem gott hefði verið að hafa svör við þegar lögin voru samþykkt.